

minden tudományos és műszaki információ megfelelő kezelésének és feldolgozásának biztosítása;

problémák, javaslatok, az adott szervezet érintő lényeges ügyek felterjesztése a Koordinációs Csoporthoz. (A Koordinációs Csoport az egyes szervezetek információs részlegeinek képviselőiből tevődne össze);

az Információpolitikai Tanács és a Koordinációs Csoport által kidolgozott, az OSTP és az Elnök által jóváhagyott információpolitika és intézkedések hatékony végrehajtása;

a szövetségi szervezetek tudományos és műszaki információs tevékenységének koordinálása különösen azon szervezetek vonatkozásában, amelyek működése a tudományos és műszaki információs rendszerek párhuzamos tevékenységére vezethet.

/Another study of Federal STI policy - Information Retrieval and Library Automation, 12. köt. 8. sz. 1977. p. 1-2./

(Roboz Péter)

Az információsintézis a fejlődés szolgálatában

Bár az információsintézissel a szakirodalom már több ízben foglalkozott, a dokumentációs munka e részterületének fejlődési szintje még nem elégíti ki a tényleges és a potenciális felhasználók igényeit. Ennek egyik oka az, hogy a felhasználók jelentős része nem nagyon ismeri az információs szolgáltatásnak ezt a változatát, de a *tájékoztatási szakemberek sem ismerik eléggé a szintetikus információk elvi alapjait és készítésének módszereit*, ezért e műfaj népszerűsítése sem megfelelő. Információk szintetikus információs feldolgozására alakításának nincs általánosan elismert elmélete sem, mely a gyakorlat fejlődését jótékonyan befolyásolhatná és ezt a hiányt egy mégoly fejlett gyakorlat sem tudná pótolni. Az információsintézis fejlődését megnehezíti vagy gyakran meg is akadályozza a nem megfelelő személyi, anyagi és műszaki ellátottság, továbbá az információs tevékenység általánosan nem megfelelő szintje.

A helyzet megváltoztatásához az *információsintézis elméleti alapjait kell fejleszteni*, és a zárt elmélet alapján a gyakorlati tevékenységet gátló tényezőket meg kell szüntetni. Mivel az elmélet egyes alapvető kérdéseiben is eltérnek a nézetek, az alábbiakban néhány alapkérdés tisztázásával foglalkozunk

Az információsintézis lényege

Az információsintézis lényegének megértését megkönnyíti, ha azt az információs-dokumentációs tevé-

kenységek más változataival hozzuk kapcsolatba. Az *információs rendszer tevékenységének egyes fázisai* a következők:

- szekunder és terciér, faktografikus vagy ideografikus információk iránti igény felmérése;
- információk feldolgozása, tárolása, keresése;
- információk terjesztése és népszerűsítése.

E tevékenységek között az információsintézis helye az információk feldolgozásának munkafázisában keresendő. Ezen belül két fázist, *egy analitikus és egy szintetikus fázist* kell megkülönböztetni.

Az analitikus és szintetikus munkafázisok jelentését sajátos információs-dokumentációs értelemben kell venni, amennyiben mind az analitikus, mind a szintetikus elnevezésű munkafázis – más módszereken kívül – az analízis és a szintézis módszereit egyaránt alkalmazza.

Az *analitikus munkafázisban* az információforrások dokumentációs feldolgozása során az információkat informatív referátumok, adattárak adatai, hivatkozások stb. formájában állítják össze; míg a *szintetikus munkafázisban* az információk dokumentációs összeállítása során az azonos vagy hasonló tárgyú információkat tartalmilag (logikailag, szemantikailag) kapcsolják össze egymással, hogy egyedi információkból komplex (összetett) információ álljon elő.

Bár mindkét munkafázisban alkalmazni kell az analízis és a szintézis módszereit, a két munkafázis között az a lényeges eltérés, hogy a *második munkafázis eredménye minőségileg magasabb szintű*; és az első munkafázisban primer információk feltárással kapott szekunder információkkal szemben terciér információt testesít meg.

Az *analitikus* munkafázis elemei:

- információforrások válogatása tartalmuk értékelése alapján;

- a feldolgozásra érdemes információk kiemelése és rögzítése referátumok és/vagy adatalemek alakjában;

- a feldolgozásra érdemes információk indexelése;

- a feldolgozás eredményeinek összefoglalása, beleértve a bibliográfiai adatokat, forrás- és tényjelöléseket is.

A *szintetikus* munkafázis elemei:

- anyaggyűjtés az információk értékelése alapján;

- az összegyűjtött anyag ellenőrzése;

- az összegyűjtött anyag átdolgozása;

- a szintetikus információs kiadvány szövegrészének tagolása;

- a feldolgozott anyag rendezése a tagolásnak megfelelően;

- az anyag végleges feldolgozása, a kézirat elkészítése; szerkesztés, letisztázás;

- tárgymutató készítése.

Az információsintézis lényegében tehát valamilyen *tárgykörre vonatkozó információkat tartalmilag (logikailag, szemantikailag) feldolgozó dokumentációs tevékenység*.

Információsztézisről és ennek eredményeiről, szintetikus információról csak akkor lehet szó, ha a szintézisre érdemesnek talált információk szemantikai és alaki önállóságukat elvesztik, és egységes egészé olvadnak össze. Ezért helytelen egyes információknak valamely tárgykör szerint rendezett gyűjteményét a szintetikus információs eszközök körébe sorolni. Ezek a gyűjtemények (témadokumentációs kiadványok, hivatkozásgyűjtemények stb.) primer információs források teljes vagy rövidített feldolgozásai, vagy szekunder dokumentumok, de nem szintetikus tercier dokumentumok.

A szintetikus információs kiadványok válfajai

Az NDK és a külföld szakirodalmában a szintetikus információs kiadványoknak több változatát különböztetik meg. A meghatározások, értelmezések összehasonlítása azonban alapvető ellentmondásokat tár fel. A fogalom átfogó meghatározásának megalkotását megkönnyíti a szintetikus információs eszközök változatainak alábbi összefoglalása:

1. *Áttekintő beszámoló* (Übersichtsreferat). Ez a jelenlegi ismeretek és tapasztalatok összefoglalása hagyományos formában (általában természetes nyelven). Jelleget tekintve deskriptív tercier dokumentum.

2. *Szintetikus ismerettár* optimális redundanciával (Synthetischer Wissensspeicher optimaler Redundanz). Szintén a jelenlegi ismeretek és tapasztalatok összefoglalása, de korszerű formában (táblázatos, grafikus elrendezésben, vagy formalizált nyelvekkel). Jellege deskriptív tercier dokumentum.

3. *Eredménybeszámoló* (Fortschrittsbericht). A jelenlegi ismeretek és tapasztalatok összefoglalásán túl az

ezek alapján meghatározható fejlődési irányzatokat is tartalmazza. Formája lehet hagyományos és korszerű is. Jellege deskriptív-perspektivikus-prognosztikus tercier-primer dokumentum.

4. *Trend-tanulmány* (Trendbericht). A jelenlegi ismeretek és tapasztalatok összefoglalásán kívül elsősorban az ezekből következő fejlődési irányzatokat ismerteti. Formája lehet hagyományos és korszerű is. Jellege deskriptív-perspektivikus-prognosztikus tercier-primer dokumentum.

5. *Tématanulmány* (Thematische Studie). A jelenlegi ismeretek és tapasztalatok, valamint az ezek alapján meghatározható fejlődési irányzatok és alkalmazási lehetőségek (a saját tevékenységre vonatkozó következtetések) ismertetése. Formája lehet hagyományos és korszerű is. Jellege deskriptív-perspektivikus-prognosztikus, hangsúlyozottan pragmatikus tercier-primer dokumentum.

6. *Világszint-összehasonlítás* (Weltstandsvergleich). Lényegében megegyezik az 5. pontban leírtakkal.

A feldolgozások lehetnek egyszeriek, periodikusak vagy rendszerint készülő és megjelenők. Információs értékük fokozatosan nő a jelenlegi fejlődési szint összefoglalásán, a fejlődési szint leírásán kívül a fejlődési irányzatokat is tartalmazó, illetve az ezeken kívül az alkalmazási lehetőségeket is feltáró szintézisek sorrendjében. Ebben az értelemben a tématanulmány a legértékesebb változat, amely azonban a feldolgozókkal szemben is a legnagyobb követelményeket támasztja.

/KOBELITZ, J.: Intensivierung durch Informations-synthese = Informatik, 24. köt. 2. sz. 1977. p. 37-41./

(Pálinkás János)

KÖNYVTÁRI MUNKA – KÖNYVTÁROS HIVATÁS

Könyvtárügyi kutatás a Német Szövetségi Köztársaságban

Az NSZK-ban folyó tudományos könyvtárügyi kutatómunkáról szóló jelentés elsősorban a kapcsolatos üzemi és munkatudományi, valamint a társadalmi tapasztalatokra vonatkozó kérdésekkel foglalkozik és figyelmen kívül hagyja a könyv- és könyvtártörténet, a könyvtártechnika, valamint az elektronikus adatfeldolgozás terén folyó kutatásokat.

1. A könyvtári kutatás fejlődése és jelenlegi helyzete

Az angolszász és a szocialista országokkal ellentétben az NSZK-ban nem folytak figyelemre méltó kutatások a

legutóbbi évekig, illetve csupán egyes speciális – főleg az ésszerűsítést célzó – vizsgálatokra korlátozódtak. Az ösztönzést rendszeres könyvtárügyi kutatásokra a 60-as évek végén megkezdett regionális könyvtártervezés, az itt nem tárgyalt elektronikus adatfeldolgozás alkalmazása és az 1969-ben Köln-ben megtartott könyvtártudományi kollokvium adta meg.

E kollokvium eredményeit összefoglaló memorandum a könyvtártudomány szükségességét hangsúlyozza, de nem határozza meg pontosan annak fogalmát. Kétségtelen, hogy a könyvtártudomány tudományelméleti alapjai még hiányosak, de ezek csak a felhasználásra orientált gyakorlati tapasztalatokon alapuló előzetes kutatások után teremthetők meg. A könyvtártudománynak a memorandumban követelt intézményesítése megfelelő tanácsok felállítása útján nem történt meg, csupán a kölni